

MODUULI 03: VÄKIVALTA, LAIMINLYÖNTI JA KEHITYS

M▲PChipp

EUROOPAN UNIONIN RIGHTS,
EQUALITY AND CITIZENSHIP (REC) -
OHJELMAN TUKEMA HANKE

VÄKIVALTA, LAIMINLYÖNTI JA KEHITYS

- ▶ määritelmiä
- ▶ tietoa ja tilastoja
- ▶ lapsen kehitys
- ▶ riskitekijöitä
- ▶ Laiminlyönti ja henkinen väkivalta lapsen vaarantumisen mittarina

MITÄ LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUKSEN 19. ARTIKLASSA SANOTAAN?

YK:N LASTEN OIKEUKSIEN SOPIMUS, 19. ARTIKLA

Sopimusvaltioilla tulee olla väkivallan kieltäviä lakeja, mutta lisäksi sopimus edellyttää että valtiot ryhtyvät myös hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimenpiteisiin lasten suojelemiseksi.

”Kaikenlainen ruumiillinen ja henkinen väkivalta, vahingoittaminen ja pahoinpitely, laiminlyönti tai välinpitämätön tai huono kohtelu tai hyväksikäyttö, mukaanlukien seksuaalinen hyväksikäyttö” kuuluu artiklan 19 alaisuuteen.

ERILAISET LÄHESTYMISTAVAT JA MÄÄRITELMÄT

YK:N LASTEN OIKEUKSIEN KOMITEAN (CRC) YLEISKOMMENTTI NRO 13 (2011)

Väkivalta:

”Yleiskielessä väkivallan ymmärretään usein tarkoittavan ainoastaan ruumiillista ja/tai tarkoituksellista vahinkoa. Komitea kuitenkin painottaa voimakkaasti, ettei tähän yleiskommenttiin valittua väkivalta-termiä saa tulkita siten, että mitenkään vähäteltäisiin muun kuin ruumiillisen ja/tai tahattoman vahingon (kuten laiminlyönnin ja henkisen huonon kohtelun) vaikutusta ja tarvetta puuttua siihen.”

YK:N LASTEN OIKEUKSIEN KOMITEAN (CRC) YLEISKOMMENTTI NRO 13 (2011)

Laiminlyönti tai välinpitämätön kohtelu:

Laiminlyönnillä tarkoitetaan lasten ruumiillisten ja henkisten tarpeiden, lasten vaaralta suojelemisen tai syntymän rekisteröinnin laiminlyöntiä tai terveys- tai muiden palvelujen hankkimatta jättämistä, kun lasten hoidosta vastaavilla on näihin tarvittavat resurssit, tietämys ja pääsy palvelujen piiriin. Laiminlyönnin alatyyppejä ovat:

a) ruumiillinen laiminlyönti: lapsen vahingolta suojelemisen laiminlyönti, johon kuuluu myös puutteellinen valvonta, tai lapsen perustarpeista, kuten riittävästä ravinnosta, suojasta, vaatetuksesta ja perusterveydenhuollosta huolehtimisen laiminlyönti

b) henkinen tai emotionaalinen laiminlyönti: emotionaalisen tuen ja rakkauden täydellinen puute, lapsen jatkuva huomioimatta jättäminen, huoltajien "henkinen poissaolo" jättämällä pikkulasten vihjeet ja viestit huomioimatta, altistuminen lähisuhdeväkivallalle tai huumausaineiden tai alkoholin väärinkäytölle

YK:N LASTEN OIKEUKSIEN KOMITEAN (CRC) YLEISKOMMENTTI NRO 13 (2011)

Laiminlyönti tai välinpitämätön kohtelu (jatkuu):

(c) lapsen fyysisestä tai henkisestä terveydestä huolehtimisen laiminlyönti: välttämättömän lääketieteellisen hoidon pidättäminen

d) koulutuksellinen laiminlyönti: sellaisten lakien noudattamatta jättäminen, jotka edellyttävät huoltajia turvaamaan lastensa koulutuksen varmistamalla lasten koulunkäynnin tai muulla tavoin

e) hylkääminen: tämä käytäntö on merkittävä huolenaihe ja voi vaikuttaa suhteettomasti muun muassa avioliiton ulkopuolella syntyneisiin lapsiin ja joissakin yhteiskunnissa vammaisiin lapsiin

ESIMERKKITAPPAUS

M▲PChipp

ONKO KYSEESSÄ LAIMINLYÖNTI? JOS ON, KUKA LAIMINLYÖ LASTA, JA KUINKA TILANNETTA VOITAISIIIN PARANTAA?

Köyhällä alueella asuvat vanhemmat pystyvät tarjoamaan diabetesta sairastavalle lapselleen vain perusruokaa. Hän tarvitsisi myös erikoisvalmisteiset silmälasit. Vanhemmilla ei ole varaa ostaa erityisiä ruokia lasta varten tai tilata silmälaseja, eikä niitä saa paikallisista liikkeistä. Heillä ei myöskään ole varaa matkustaa suurempaan kaupunkiin. Lisäksi heiltä puuttuu tietoa siitä, mitä lapsen ruokavalion tulisi sisältää.

Lastensuojeluviranomaiset haluavat ottaa lapsen huostaan, koska heidän näkemyksensä mukaan lasta laiminlyödään vakavasti. Syinä luetellaan perheen tietämättömyys diabetesta sairastavan lapsen ruokavaliosta sekä kalliiden erikoissilmälasien ja oikeanlaisen ruuan puute.

YK:N LASTEN OIKEUKSIEN KOMITEAN (CRC) YLEISKOMMENTTI NRO 13 (2011)

Henkinen väkivalta:

henkinen kaltoinkohtelu, henkinen pahoinpitely, sanallinen pahoinpitely ja emotionaalinen pahoinpitely tai laiminlyönti. Tähän kategoriaan voivat sisältyä seuraavat asiat:

- a) kaikenlainen yhtämittäminen ja vahingollinen vuorovaikutus lapsen kanssa, esimerkiksi sen ilmaiseminen lapsille, että he ovat arvottomia, heitä ei rakasteta, he eivät ole haluttuja, he ovat vaarassa tai heidän tarkoituksenaan on vain palvella toisten tarpeita
- b) pelottelu, terrorisointi ja uhkailu, hyväksikäyttö ja moraalinen turmeleminen, torjuminen ja hylkääminen, eristäminen, piittaamattomuus ja suosiminen
- c) emotionaalisen avoimuuden kieltäminen sekä henkiseen terveyteen, terveydenhuoltoon ja koulutukseen liittyvien tarpeiden laiminlyönti
- d) loukkaaminen, nimittely, nöyryyttäminen, vähättely, pilkkaaminen ja lapsen tunteiden loukkaaminen

YK:N LASTEN OIKEUKSIEN KOMITEAN (CRC) YLEISKOMMENTTI NRO 13 (2011)

Henkinen väkivalta (jatkuu):

e) altistaminen perheväkivallalle

f) eristysrangaistukset sekä eristäminen tai nöyryyttäminen tai halventavat olosuhteet pidätyksen aikana - komitea on usein kehottanut sopimusvaltioita " antamaan vanhemmille ja muille laillisille huoltajille asianmukaista apua heidän hoitaessaan lastenkasvatustehtävänsä sekä huolehtimaan lastensuojelulaitosten ja -palvelujen kehittämisestä" (artikla 18, kappale 2, lapsen oikeuksien sopimus)

g) aikuisten tai muiden lasten harjoittama henkinen kiusaaminen ja simputus, mukaan lukien tieto- ja viestintätekniikan, kuten matkapuhelinten ja internetin, välityksellä (kutsutaan myös "verkkokiusaamiseksi").

KALTOINKOHTELUN ERI MUODOT

CRC/C/GC/13

väkivalta
joukkotiedotus-
välineissä

lasten
välinen
väkivalta

haitalliset
käytännöt

itsensä
vahingoit-
taminen

viestintä-
välineiden
välityksellä
tapahtuva
väkivalta

lasten
oikeuksien
rikkominen
laitosten ja
järjestelmien
toimesta

WHO:N MÄÄRITELMÄT: JATKUVAN PÄIVITTÄMISEN TARPEESSA

LASTEN KALTOINKOHTELU

WHO (1999)

Lapsen kaltoinkohtelu käsittää kaikki sellaiset fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelyn muodot, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin taikka kaupallisen tai muun riiston, jossa on kyse vastuusta, luottamuksesta tai vallasta ja josta seuraa todellista tai mahdollista vaaraa lapsen terveydelle, kehitykselle tai ihmisarvolle.

VÄKIVALTA

Euroopan komissio (2010)

Väkivallalla tarkoitetaan kaikkea sellaista toimintaa, joka aiheuttaa tai todennäköisesti aiheuttaa fyysistä, seksuaalista tai psykologista vahinkoa tai kärsimystä uhrille, mukaan luettuna tällaisilla teoilla uhkailu, pakottaminen tai mielivaltainen vapaudenriisto, tapahtuipa se julkisessa tai yksityisessä elämässä.

HENKINEN/EMOTIONAALINEN VÄKIVALTA

WHO (2002)

Henkinen/emotionaalinen väkivalta on kyseessä, kun vanhempi tai lapsen koulutuksesta vastaava henkilö jatkuvasti tai toistuvasti kohtelee lasta vihamielisesti (määritelmään sisältyy esim. väheksyntä, pilkkaaminen, uhkaukset, pelottelu ja torjunta) tavalla, jonka voidaan olettaa vaikuttavan negatiivisesti lapsen emotionaaliseen terveyteen ja kehitykseen.

Laiminlyönti puolestaan käsittää sekä yksittäiset tilanteet että pidempään jatkuneen lapsen tarpeista huolehtimatta jättämisen – silloin kun vanhemmalla olisi edellytykset huolehtia näistä tarpeista – yhdellä tai useammalla osa-alueella: terveys, koulutus, emotionaalinen kehitys, ravitsemus, suojaisat ja turvalliset elinolosuhteet. Laiminlyötyjen lasten vanhemmat eivät välttämättä ole köyhiä. He voivat yhtä hyvin olla taloudellisesti hyvin toimeentulevia.”

TIETOA JA TILASTOJA

TIETOA HENKISESTÄ VÄKIVALLASTA

Euroopan parlamentti (2014)

Koko Euroopan alueella noin **55 miljoonaa lasta** altistuu **henkiseen väkivallalle**.

(Tämä luku tulee suhteuttaa lasten määrään alueella, joka on 204 miljoonaa.)

EU:n perusoikeusvirasto (FRA) laajan tutkimuksen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskien 28 EU:n jäsenvaltiossa.

Tutkimuksen mukaan **10 % naisista** kertoi altistuneensa **henkiseen väkivallalle ennen 15 vuoden ikää**.

Henkisen väkivallan esiintyvyys

Euroopassa on noin **29,1 %**.

TIETOA LASTEN LAIMINLYÖNNISTÄ

WHO (2013)

Euroopan parlamentti (2014)

Muihin väkivallan muotoihin verrattuna laiminlyöntiä on tutkittu vähän, mutta yhteenvedot kaikkialla maailmassa toteutetuista tutkimuksista kertovat sen olevan yleistä – **16,3 % lapsista altistuu fyysiselle laiminlyönnille ja 18,4 % henkiseen laiminlyönnille.**

Koko Euroopan alueella noin **31 miljoonaa lasta** altistuu **henkiseen väkivallalle ja 35 miljoonaa henkiseen laiminlyönnille.**

(Tämä luku tulee suhteuttaa lasten määrään alueella, joka on 204 miljoonaa.)

Tietojen tarkentamiseksi tarvitaan lisää standardoituja eurooppalaisia tutkimuksia, erityisesti henkisen väkivallan ja laiminlyönnin osalta.

TIETOA LASTEN LAIMINLYÖNNISTÄ (JATKUU)

WHO (2013)

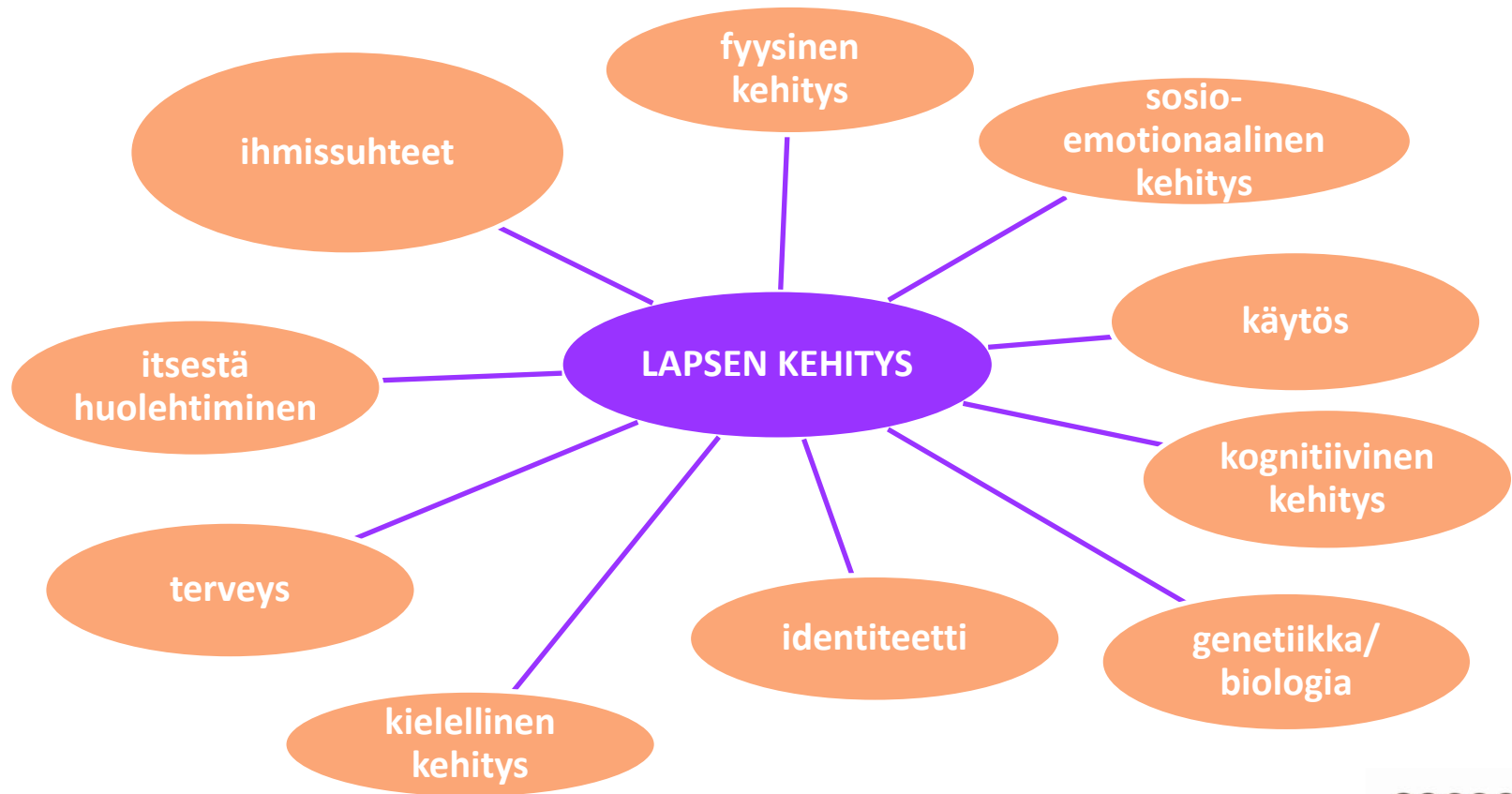
Euroopan parlamentti (2014)

Perheympäristö on paras tapa tarjota lapselle suojaa, fyysistä ja emotionaalista hoitoa ja turvallisuutta. Koti voi kuitenkin olla lapselle myös vaarallinen paikka. Viimeisten vuosikymmenien aikana on herätty tunnistamaan vanhempien ja muiden perheenjäsenten lapsiin kohdistaman väkivallan yleisyys, vaikka tarkkoja lukuja ei vielä tiedetä. Kodin yksityisyys tekee asian selvittämisestä erityisen haastavaa.

WHO:n arvion mukaan lasten kaltoinkohtelusta ja laiminlyönnistä aiheutuvat kulut ja muut yksilöille, perheille ja yhteiskunnalle aiheutuvat haitat ovat moninkertaisia ehkäisyyn tarvittaviin investointeihin nähden.

LAPSEN KEHITYS

LAPSEN KEHITYKSEEN KUULUU:

LAPSEN KEHITYS ON...

- ▶ sosiaalista
- ▶ fyysistä
- ▶ älyllistä
- ▶ kommunikoivaa
- ▶ kulttuurillista
- ▶ emotionaalista

KAIKILLE LAPSILLE TYYPILLINEN KEHITYKSEN KAAVA

UNICEF (2008)

	Prenatal	0-1 Yrs	1-3 Yrs	3-6 Yrs
Motor development	█	█	█	█
Emotional control		█	█	
Social attachment		█	█	
Vocabulary		█	█	
Math/Logic		█	█	█

YHTEENVETO RISKITEKIJÖISTÄ JA SUOJAAVISTA TEKIJÖISTÄ

	riskitekijöitä	suojaavia tekijöitä
kiintymys	ei johdonmukaista, tunnistettavaa huoltajaa pikkulapsiaikana	johdonmukainen, välittävä ja reagoiva ensisijainen huoltaja pikkulapsiaikana
itseluottamus	negatiivisuus, kritiikki, epävarmuus ja väkivalta	positiivisuus, tuki, rohkaisu, tilannetietoisuus, väkivallalta suojattuna oleminen
resilienssi/ "vastustus- kyky"	tuen ja turvallisen ympäristön puute	tuki, johdonmukaisuus, positiivinen ja rakastava ympäristö

PÄIVITETTYÄ TIETOA AIVOISTA

LAPSEN KEHITYS

Päivitettyä tietoa aivoista (Rethinking the brain, UNICEF 2008)

Vanha käsitys

Uusi käsitys

Aivojen kehitys riippuu pelkästään yksilön geeneistä.

Aivojen kehitys on lopputulosta geenien ja ympäristön monimutkaisesta vuorovaikutuksesta.

Ennen kolmen vuoden ikää koetuilla asioilla ei ole suurta merkitystä myöhemmän kehityksen kannalta.

Varhaisilla kokemuksilla on kriittinen merkitys aivojen rakenteen muodostumiselle ja sille, millaisia ominaisuuksia henkilöllä on aikuisena.

Turvallinen suhde ensisijaiseen hoitajaan luo otolliset olosuhteet varhaiselle kehitykselle ja oppimiselle.

Varhainen vuorovaikutus ei toimi pelkkänä kontekstina vaan muokkaa suoraan lapsen aivojen rakennetta.

Aivojen kehitys on lineaarista: aivojen kyky oppia ja muuttua kasvaa lapsen lähestyessä aikuisuutta,

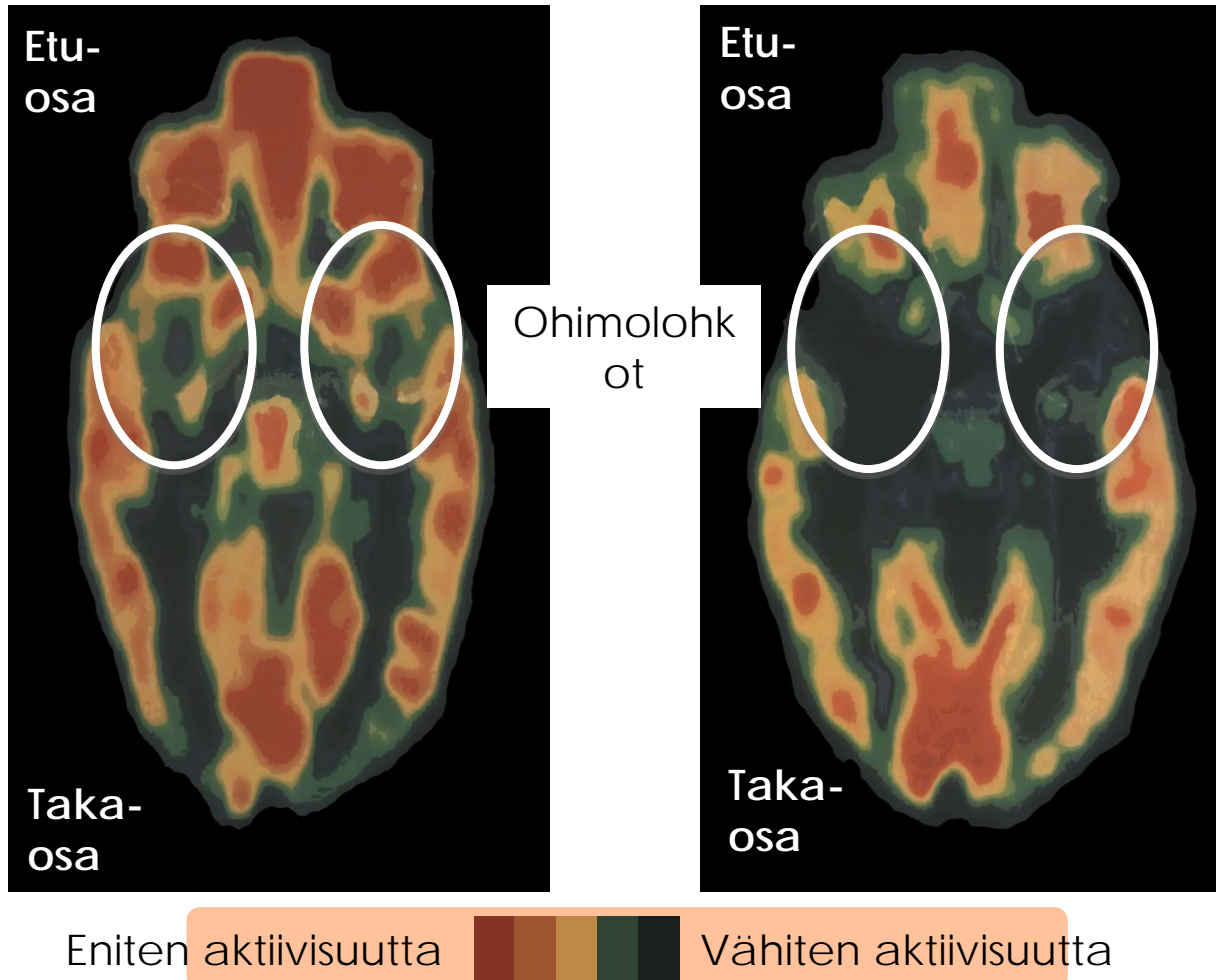
Aivojen kehitys ei ole lineaarista: eri taitojen ja tietojen oppimiselle on omat otolliset aikansa.

Pikkulapsen aivot ovat paljon vähemmän aktiiviset kuin lukiolaisen.

Kolmen vuoden ikään mennessä lapsen aivot ovat kaksi kertaa niin aktiiviset kuin aikuisilla. Aktiivisuuden taso tipahtaa teini-iässä.

TERVEET AIVOT VS. KALTOINKOHDELLUT AIVOT

CENTER FOR DISEASE CONTROL AND PREVENTION

3 Year Old Children

Normal

Extreme Neglect

RISKITEKIJÖITÄ

RISKITEKIJÖITÄ

ISCPAN

Lapseen liittyviä riskitekijöitä

- ▶ ikä – nuoret lapset
- ▶ sukupuoli:
 - tytöt: suurempi lapsenmurhan, seksuaalisen hyväksikäytön sekä koulutuksellisen ja ravinnollisen laiminlyönnin riski
 - pojat: suurempi ruumiillisen väkivallan riski
- ▶ poikkeustilanteet – kaksoset, vammaiset, keskoset, ei-toivotut lapset

Vanhempaan/huoltajaan liittyviä riskitekijöitä

- ▶ nuori ikä
- ▶ yksinhuoltajuus
- ▶ ei-toivottu raskaus
- ▶ heikot vanhemmuustaidot
- ▶ päihteiden käyttö
- ▶ fyysinen tai psyykkinen sairaus

Perheeseen liittyviä riskitekijöitä

- ▶ liian ahtaat elinolosuhteet
- ▶ köyhyys
- ▶ sosiaalinen eristyneisyys
- ▶ merkittävä stressi
- ▶ perheväkivalta

Yhteisöön/yhteiskuntaan liittyviä riskitekijöitä

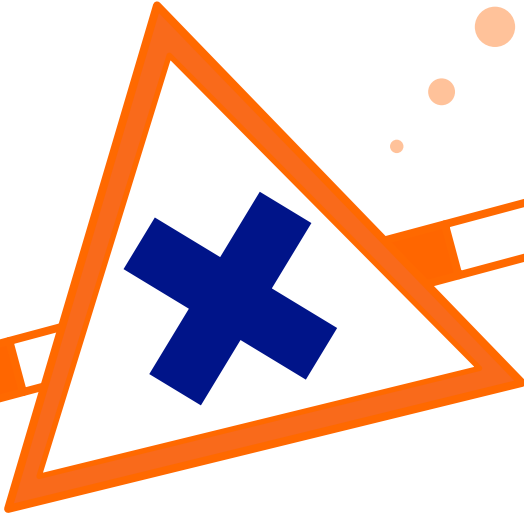
- ▶ heikot tai puuttuvat lastensuojelulait
- ▶ lasten vähäinen arvostus
- ▶ väkivallan yleinen hyväksyminen (perhe, yhteisö tai yhteiskunta – sis. sotatilanteet)
- ▶ kulttuuriset normit
- ▶ sosioekonominen epätasa-arvo – köyhyys

Ammattilaisiin liittyviä tekijöitä
Ammattilainen ei välttämättä:

- ▶ tiedosta lapsen kaltoinkohtelua
- ▶ tunnista lapsen kaltoinkohtelua ja puutu siihen
- ▶ tarjoa lapsen ja perheen tarvitsemia palveluja
- ▶ auta estämään kaltoinkohtelua edistämällä terveyttä, kehitystä ja turvallisuutta
- ▶ puutu merkittäviin riskitekijöihin

ONGELMANRATKAISU: HAITTOJEN JA RISKIEN TUNNISTAMINEN

Missä kulkee
raja?

OHJEITA HAITTOJEN JA RISKIEN TUNNISTAMISEEN

vrt. Kindler (2016)

Laiminlyönnille ja henkiseen väkivallalle ovat tyypillisiä jatkuvat kumulatiiviset prosessit, jotka (mahdollisesti) haittaavat lapsen kehitystä

- ▶ monitahoinen ilmiö
- ▶ erilaiset yhdistelmät
- ▶ lapsen ikä ja mahdolliset erityistarpeet vaikuttavat

Tarpeisiin vastaamatta jättämisen ja lapsen vaarantamisen/vahingoittamisen välillä ei ole selkeää rajaa. Siksi haasteena on kuvailla perusteellisesti:

- ▶ lapsen kehityksen tilanne ja selvitymisstrategiat
- ▶ laiminlyönnin tai henkisen väkivallan selkeä yhteys ongelmiin sekä sen seuraukset tulevalle vanhemmuudelle
- ▶ jo tarjotut palvelut ja suunnitellut interventiot tai niiden puute

OHJEITA HAITTOJEN JA RISKIEN TUNNISTAMISEEN

vrt. Kindler (2016)

Krooninen laiminlyönti ja/tai henkinen väkivalta on sitä todennäköisempää

- ▶ mitä selkeämpää hoidon ja vanhemmuuden puute on
- ▶ mitä suurempi ero on lapsen tarpeiden ja hoidon/vanhemmuuden tason välillä
- ▶ mitä riippuvaisempi lapsi on hoidosta ja vanhemmista (ikä, erityistarpeet jne.)
- ▶ mitä useammin negatiivisia merkkejä ja puutteellisen hoidon seurauksia ilmenee
- ▶ mitä voimakkaampia aiemmin käytetyt keinot ovat olleet / mitä heikompia tuloksia aiemmillä palveluilla/interventioilla on saavutettu

Huomautus: Laiminlyönti ja henkinen väkivalta ovat ongelmia, joiden arvioinnissa on tärkeää huomioida aiempi perhehistoria. Keskittyminen pelkästään vanhemman käytökseen on harvoin riittävää – se on suhteutettava lapseen yksilönä ja hänen tilanteeseensa.

LÄHTEET:

- ▶ Butchart, E., Harvey, A. P., Mian, M. & Förniss, T. (Eds.) (2006). *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*. Geneve, Sveitsi: Maailman terveysjärjestö.
- ▶ Coram Children's Legal Centre, Coram Voice, European Roma Rights Centre, Child Law Clinic, Family Child Youth Association (2016): *Unlocking Children's Rights; Strengthening the capacity of professionals in the EU to fulfill the rights of vulnerable children*
- ▶ Euroopan komissio (2010). *Feasibility Study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardise national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence*. Brysseli.
- ▶ Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. (2002): *World report on violence and health*. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf
- ▶ YK:n lasten oikeuksien komitean (CRC) yleiskommentti nro 13 (2011): *Lapsen oikeus olla joutumatta minkäänlaisen väkivallan kohteeksi*. <http://www.refworld.org/docid/4e6da4922.html>
- ▶ UNICEF (2008). *Early Childhood Development: The key to a full and productive life*. <https://www.unicef.org/dprk/ecd.pdf>
- ▶ European Parliamentary Research Service (2014). *Violence towards children in the EU*. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/542139/EPRS_IDA\(2014\)542139_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/542139/EPRS_IDA(2014)542139_EN.pdf)
- ▶ Maailman terveysjärjestö (2002): *World report on violence and health*.
- ▶ WHO (2013): *European report on preventing child maltreatment*. http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0019/217018/European-Report-on-Preventing-Child-Maltreatment.pdf
- ▶ World Health Organization (1999): *Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29-31 March 1999*. Geneva. <http://apps.who.int/iris/handle/10665/65900>

KOLOFONI

- ▶ Tämä kansainväliseen käyttöön tarkoitettu koulutusmateriaali on tuotettu osana **MAPChiPP**-projektia (**Multi-disciplinary Assessment and Participation in Child Protection Proceedings: training program with modules and toolbox, international network**).
- ▶ Tämä yhteistyöprojekti on Euroopan unionin **Rights, Equality and Citizenship (REC) -projektin tukema hanke**. Sen toteutukseen ovat osallistuneet seuraavat lastensuojelujärjestöt: Das Deutsche Institut für Jugendhilfe und Familienrecht e. V. (Saksa), Család, Gyermek, Ifjúsági Egyesület (Unkari), Lastekaitse Liit (Viro), Nederlands Jeugdinstituut (Hollanti) ja Child and Family Training (UK).
- ▶ **Moduuli 03: Väkivalta, laiminlyönti ja kehitys on pääasiassa unkarilaisen Család, Gyermek, Ifjúsági Egyesület -järjestön tutkijoiden** (tri Maria Herczog ja Anikó Gyárfás) kehittämä.
- ▶ Haluamme kiittää seuraavia henkilöitä heidän merkittävästä tuestaan tämän materiaalin valmistelussa: tri Thomas Meysen, Henriette Katzenstein ja tri Felix Dinger
- ▶ © 2017 **MAPChiPP-hankekonsortio** Kaikki oikeudet pidätetään.